

Л.С. СТРИГУЛЬ, Н.В. ЯКИМЕНКО-ТЕРЕЩЕНКО, І.О. БОЛЮХ
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОВОЄННОГО РОЗРОСТУ МІЖНАРОДНОГО
ДІЛОВОГО ТУРИЗМУ В КОНЦЕПТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ
УКРАЇНИ

У представлений науковій статті на основі здійсненого комплексу досліджень автором проаналізовано сучасний стан та перспективи повоєнного розросту міжнародного ділового туризму в концепті сталого розвитку туристичної індустрії України, як одного з провідних інструментів стимулювання відновлення економіки держави. Проведене авторське дослідження дозволило визначити, що міжнародний туризм загалом та його елементи зокрема, такі як діловий туризм, є надзвичайно важливим аспектом діяльності туристичної індустрії нашої держави щодо ефективного управління економічними процесами і потребують відповідного оновлення підходів до їх реалізації, забезпечення, розробки та якісного перегляду щодо їх впровадження у життя саме в концепті сталого розвитку. Здійснено дослідження статистики міжнародного туризму нашої країни та порівняльний аналіз обсягів витрат на виїзний та в'їзний туризм, систематизовано та проаналізовано чинники негативного впливу на їх рівень. Надано удосконалене авторське розуміння напрямків та перспектив повоєнного розросту міжнародного ділового туризму в концепті сталого розвитку туристичної індустрії. Також стисло досліджено основні ознаки та принципи «сталого туризму» та запропоновано авторське бачення цього напрямку у перспективному контексті. Доведено, що туризм є однією з найбільших у світі галузей та категорій міжнародної торгівлі, що визначається вражаючою мережею соціально-економічної діяльності та інфраструктурою, необхідною для її підтримки. На основі цього показано та доведено з авторської точки зору, що реалізація міжнародного ділового бізнесу в концепті сталого розвитку в повосний період дасть змогу: опанувати новітні організаційно-економічні цінності та адаптуватися до них; здійснити впровадження концепції сталого розвитку в індустрію міжнародного ділового туризму на основі визначення особливостей його створення, розподілу, накопичення та споживання результатів; сформулювати нову модель реалізації та споживання з урахуванням чинників соціально-етнічного характеру.

Ключові слова: індустрія туризму; діловий туризм; сталий розвиток; міжнародний туризм; сталий туризм; дослідження

L. STRYGUL, N. YAKYMENKO-TERESHCHENKO, I. BOLIUKH
CURRENT STATE AND PROSPECTS OF THE POST-WAR GROWTH OF INTERNATIONAL
BUSINESS TOURISM IN THE CONCEPT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE TOURIST
INDUSTRY OF UKRAINE

In the presented scientific article, on the basis of the complex of studies carried out, the author analyzed the current state and prospects of the post-war growth of international business tourism in the concept of sustainable development of the tourist industry of Ukraine, as one of the leading tools for stimulating the recovery of the state's economy. The conducted author's research made it possible to determine that international tourism in general and its elements in particular, such as business tourism, are an extremely important aspect of the tourism industry of our country in terms of effective management of economic processes and require a corresponding update of approaches to their implementation, provision, development and quality review in relation to their implementation in life precisely in the concept of sustainable development. A study of the international tourism statistics of our country and a comparative analysis of the volumes of outbound and inbound tourism expenditures were carried out, the factors of negative impact on their level were systematized and analyzed. An improved author's understanding of the directions and prospects of the post-war growth of international business tourism in the concept of sustainable development of the tourism industry is provided. Also, the main features and principles of "sustainable tourism" are briefly explored, and the author's vision of this direction in a perspective context is proposed. Tourism has been proven to be one of the world's largest industries and categories of international trade, defined by an impressive network of socio-economic activities and the infrastructure necessary to support it. Based on this, it is shown and proven from the author's point of view that the implementation of international business in the concept of sustainable development in the post-war period will make it possible to: master the latest organizational and economic values and adapt to them; implement the concept of sustainable development in the international business tourism industry based on the definition of the features of its creation, distribution, accumulation and consumption of results; to form a new model of implementation and consumption, taking into account factors of a socio-ethnic nature.

Keywords: tourism industry; business tourism; Sustainability; international tourism; sustainable tourism; research

Вступ. Загальні тенденції розвитку міжнародного ділового туризму в Україні зумовлені дією надзвичайно широкого спектра, як ресурсних, екологічних, історико-культурних, так і соціальних, економічних та політичних чинників. Розрост туристичної індустрії у довоєнні часи був вагомим фактором розвитку економіки нашої держави в цілому та соціальної сфери зокрема, так і в період повоєнної відбудови економіки має здійснити позитивний проривний вплив не лише на економічне зростання виробництва, а саме: предметів споживання, агропромислового комплексу, спортивно-оздоровчих баз, розвиток дорожнього будівництва й транспорту, підприємств торгівлі й харчування, закладів культури, але й повинен стати підґрунтям налагодження нових напрямків усталених ділових зв'язків з великою кількістю країн світу, що можливе лише за наявності впровадження новітніх сучасних підходів у формуванні структури міжнародного ділового туристичного бізнесу країни в концепті сталого розвитку.

Тому на сьогоднішній день існує нагальна

необхідність вирішення великого кола питань, що виникають в процесі формування та наповнення змістами реалізації ефективної діяльності туристичного індустрії в концепті сталого розвитку, та елімінації певних чинників, що гальмують розрост міжнародного ділового туризму в сьогодні.

Отже, вищезазначені причинно-наслідкові зв'язки зумовлюють необхідність активного впровадження концепту сталого розвитку саме в індустрію міжнародного ділового туризму, для формування підґрунтя повоєнного розвитку економіки та відбудови України на новому якісному організаційно-управлінському рівні, що підкреслює актуальність обраної тематики та обумовлює вибір обраного напрямку дослідження.

Аналіз основних досягнень і літератури. Розглядом проблем сталого розвитку займалися С. Подолінський, В. Вернадський, В. Трофимова та багато інших провідних вчених-економістів [1]. Механізми розвитку міжнародного туризму

© Л.С. Стригуль, Н.В. Якименко-Терещенко, І.О. Болух, 2023

досліджували М. Денисенко, О. Ольшанська, Д. Григорчук, В. Федоренко, І. Грищенко, О. Новікова та ін. [2]. Дослідженням проблематики розвитку ділового туризму займалися Л. Прокопишин-Рашкевич, А. Назаренко, І. Дзюбенко, О. Малиновська, О. Третяков та ін. [3, 4, 5]. Але, незважаючи на значний обсяг наявних теоретичних і практичних напрацювань за певними напрямками розвитку індустрії гостинності, потребує подальшого вдосконалення питання забезпечення розрасту міжнародного ділового туризму в концепті сталого розвитку як загального дієвого механізму повоєнного відновлення України та можливих резервів та нових шляхів його прискорення.

Мета роботи. Метою статті є дослідження сучасного стану та перспектив повоєнного розросту міжнародного ділового туризму в концепті сталого розвитку туристичної індустрії України як одного з провідних інструментів стимулювання відновлення економіки держави.

Викладення основного матеріалу дослідження. Модель сталого економічного розвитку ґрунтується на доктрині сталого розвитку, яка являє собою сукупність ідей, концепцій, положень та постулатів різних наук, зокрема філософії, соціології, економіки, екології, і які вже лягли в основу документів ООН та окремих країн (наприклад, "Порядок денний на XXI століття" (Ріо-де-Жанейро, 1992 р., Конвенція щодо змін клімату, збереження біорозмаїття, боротьби зі злиднями та інше, загальноєвропейські та національні стратегії сталого розвитку країн). Доктрина сталого розвитку — це системна суспільно-соціальна доктрина, яка спрямована на зміну стосунків людини і природи задля розширення можливостей економічного зростання та на створення скоординованої глобальної стратегії виживання людства, орієнтованої на збереження і відновлення природних спільнот у масштабах, необхідних для повернення до меж господарської місткості біосфери. Появі терміна "сталий розвиток" передували наукові праці засновника національної школи фізичної економії С. Подолинського (1880 р.), який першим з'єднав "фізичне з економічним", класичне вчення В.І. Вернадського про біосферу та ноосферу, новаторські ідеї щодо цивілізаційного прогресу людства М. Руденка. Декларації першої конференції ООН з навколишнього середовища в Стокгольмі (1972 р.), наукові доповіді Римського клубу (1997 р.) окреслили зв'язок економічного і соціального розвитку з проблемами навколишнього середовища і сформулювали ідеї переходу цивілізації до стану "глобальної динамічної рівноваги". Динамічність світової економічної рівноваги як багатомірної та багатофакторної системи, що формується під впливом сукупності різноспрямованих сил і складається з низки елементів, означала, насамперед, таке стійке співвідношення сил (рівновагу), яке зберігається не тільки при втручанні в економічну систему сьогодні, а і при таких змінах, що відбуваються у часі, в майбутньому [1].

Рекомендації щодо сталого розвитку туризму та практики управління застосовані до всіх форм туризму в усіх типах напрямків, включаючи масовий туризм і різні сегменти туристичної ніші. Принципи сталого розвитку стосуються екологічних, економічних і

соціально-культурних аспектів розвитку туризму, і між цими трьома вимірами необхідно встановити відповідний баланс, щоб гарантувати його довгострокову стійкість. Таким чином, сталий туризм повинен:

➤ Оптимально використовувати ресурси навколишнього середовища, які є ключовим елементом розвитку туризму, підтримуючи важливі екологічні процеси та допомагаючи зберегти природну спадщину та біорізноманіття.

➤ Поважати соціокультурну автентичність приймаючих громад, зберігати їх збудовану та живу культурну спадщину та традиційні цінності та сприяти міжкультурному розумінню та толерантності.

➤ Забезпечити життєздатні, довгострокові економічні операції, забезпечуючи соціально-економічні переваги для всіх зацікавлених сторін, які справедливо розподілені, включаючи стабільну роботу та можливості отримання доходу та соціальні послуги для приймаючих громад, а також сприяючи зменшенню бідності [6].

Таке визначення певним чином поєднало модель сталого розвитку економіки з туристичною діяльністю та сформулювало поняття «сталий туризм».

Сталий розвиток туризму вимагає інформованої участі всіх відповідних зацікавлених сторін, а також сильного політичного лідерства для забезпечення широкої участі та досягнення консенсусу. Досягнення сталого туризму є безперервним процесом і вимагає постійного моніторингу впливу, запровадження необхідних профілактичних та/або коригувальних заходів, коли це необхідно. Сталий туризм також повинен підтримувати високий рівень задоволеності туристів і забезпечувати значущий досвід для туристів, підвищуючи їхню обізнаність щодо питань сталого розвитку та просуваючи практику сталого туризму серед них [7].

Відповідно до визначення Всесвітньої туристичної організації «Організації Об'єднаних Націй», міжнародний туризм включає діяльність осіб, які подорожують та залишаються в місцях, що знаходяться за межами постійних місць проживання на період, що не перевищує 12 місяців, для дозвілля, бізнесу та інших цілей. На основі цього широкого визначення індустрія туризму включає в себе всі соціально-економічні види діяльності, які безпосередньо та / або опосередковано беруть участь у наданні товарів та послуг туристам. Стандартна міжнародна класифікація туристичної діяльності (SICTA) визначає 185 заходів, пов'язаних з постачанням, які мають значні зв'язки з сектором туризму. До них відносяться послуги різних секторів, таких як транспорт та зв'язок, готелі та житло, продукти харчування та напої, культурні та розважальні послуги, банківська та фінансова діяльність, реклама. Отже туризм є однією з найбільших у світі галузей та категорій міжнародної торгівлі, що визначається вражаючою мережею соціально-економічної діяльності та інфраструктурою, необхідною для її підтримки [2].

Основна сфера ділового туризму – організування конференцій, семінарів, симпозіумів, виставок та ярмарків. Деякі дослідники до цього напряму зараховують так званий "човниковий" туризм, яким

займаються дрібні оптові торговці з метою здійснення закупівель чи продажів популярних товарів. Такі короткотермінові поїздки можуть здійснюватись у середині країни чи за її межами. Також до ділового туризму фахівці зараховують інтенсив-тури. Під поняттям “інтенсивний” розуміємо спонукальні, заохочувальні чи мотиваційні подорожі, тобто інтенсив-турами вважають поїздки у вигляді заохочень, які можна отримати в результаті досягнення успіхів у роботі [4]. Такі тури започатковано в США у 60-ті роки XX ст., через 15–20 років вони набули популярності в Європі, а незабаром – в окремих країнах Азії. У сфері ділового туризму можна виділити два сегменти: ділові поїздки класичного характеру (КДП) і сегмент (MICE). Під аббревіатурою MICE розуміють: Meetings – М (зустрічі), Incentives – І (інсентив-заходи), Conventions – С (конференції), Exhibitions – Е (виставки) [5].

Основні функції MICE-заходів полягають в обслуговуванні бізнес-діяльності організації, зокрема, відбувається обмін досвідом, здійснюється презентація товарів і послуг, проводиться підготовка майбутніх договорів. Допоміжні функції – мотивування та заохочення працівників [3].

Діловий туризм орієнтований на туристів з достатньо високим рівнем заробітку. В Україні діловий туризм стає одним з найважливішим та найприбутковішим видом туристичної галузі, який може принести суміжним підприємствам до 50% доходу - авіаперевізникам, 60% - закладам розміщення, 70% - підприємствам з надання автомобілів у прокат. Цей вид туризму особливий, тому що використовує комбіновану програму, наприклад робота у конференційному залі, відпочинок з екскурсіями, ресторани заклади тощо. З діловою метою відвідують туристи переважно наступні регіони України: Київ, Харків, Вінниця, Дніпро, Львів, Одеса. Цей вид туризму позитивно впливає на економіку приймаючої країни або регіону, сприяє створенню позитивного іміджу країни (регіону) і тим самим сприяють збільшенню потоків туристів та надходженню коштів до бюджету країни (регіону) відповідно [8].

Протягом останніх семидесяти років туризм зазнав постійної експансії та диверсифікації та став одним із найбільш привабливих та найбільш зростаючих секторів економіки у світі [2].

До повномасштабної війни всесвітніми організаціями туризму прогнозувалось, що у 2030 році частка країн, що розвиваються, у загальних надходженнях до світового ринку туристичних послуг складатиме 57% (у порівнянні з 35 % на довоєнний період). Саме тому орієнтація України на ефективне входження до світового ринку туристичних послуг в повоєнний період є надзвичайно важливою.

Правильна маркетингова компанія, клієнтоорієнтованість на нові країни та завоювання абсолютно нових туристичних ринків може надзвичайно позитивно вплинути на стан економіки країни в цілому. І з огляду на таку позитивну світову динаміку та прогнози, необхідно якісно використати сучасну ситуацію та можливості [9].

Найбільше зростання туристичних потоків за регіонами очікується в Азії і в Тихоокеанському регіоні,

де прогнозується збільшення прильоту до 331 мільйону осіб з перспективою досягнення 535 мільйонів до 2030 року (+ 4,9% на рік). Прогнозується, що Близький Схід та Африка більш ніж подвоять кількість заїзду туристів за цей період - з 61 до 149млн осіб [10].

При цьому, за даними Спеціалізованої Агенції Організації Об'єднаних націй UNWTO рівень в'їзного та виїзного туризму України в довоєнні роки набув значної тенденції до погіршення (рис. 1-2). Такі показники стали результатом погіршення економіко-політичного клімату в Україні, також значний негативний вплив в останні довоєнні роки здійснила пандемія COVID-19.

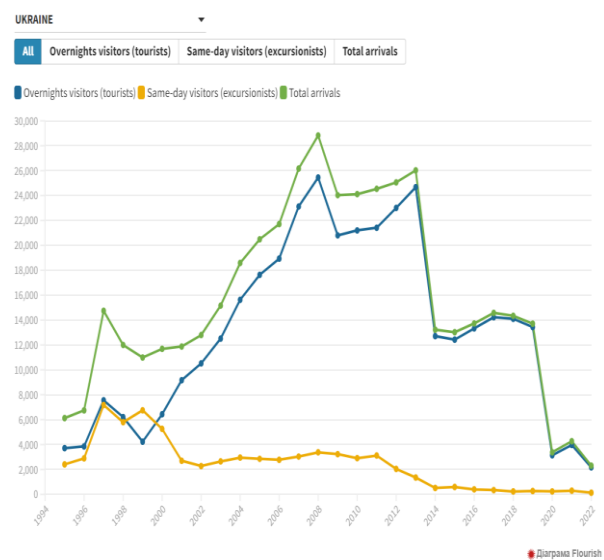

Рис. 1 – Статистика в'їзного туризму в Україні [11]

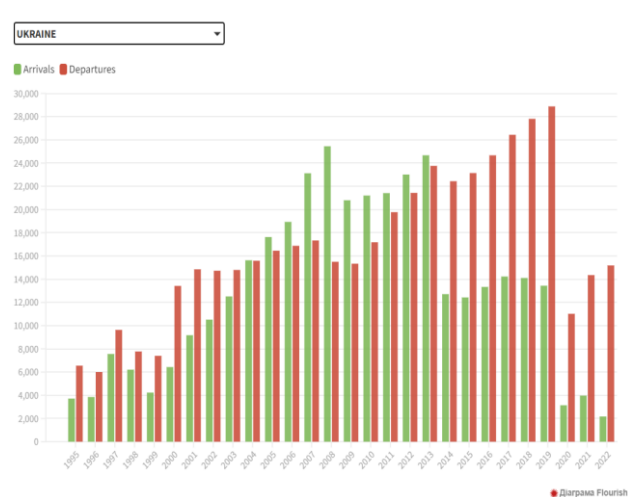

Рис. 2 – Статистика виїзного туризму в Україні [11]

Аналізуючи дані витрат на в'їзний та виїзний туризм України (рис. 3-4) слід також зазначити, що витрати на в'їзний туризм на кінець 2022 року значно зменшились через значне зменшення туристопотоків, а витрати на виїзний туризм навпаки значно зросли (до 20 млн. дол.), що зумовлено саме початком повномасштабного вторгнення агресора і не містить ніяких інших економічних чинників.

Загальні вхідні витрати в країні

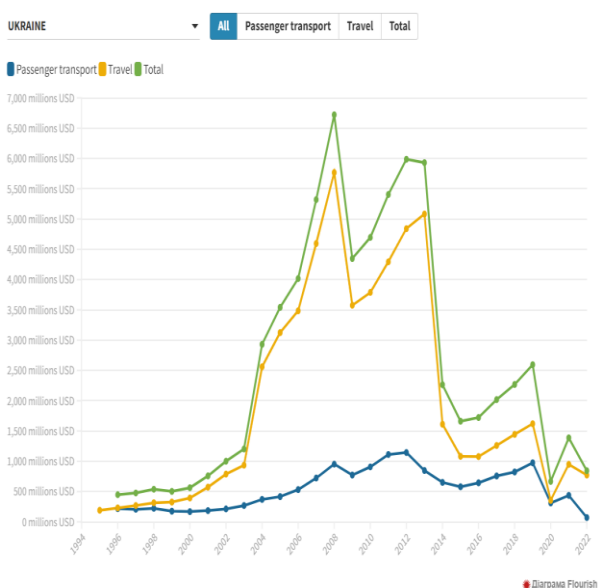

Рис. 3 – Витрати в'їзного туризму в Україні [11]

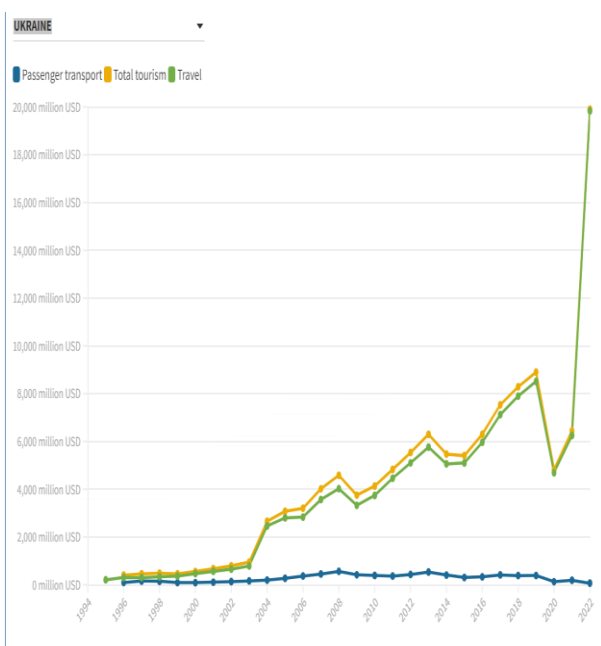

Рис. 4 – Витрати виїзного туризму в Україні [11]

Тобто на сьогодні туристична індустрія зазнає кризи саме через негативний вплив військових дій і після перемоги нашої держави очікується значний розквіт її діяльності, який значно перевершить показники довоєнного періоду.

У сфері ділового туризму на сьогодні залишився дієвим лише сегмент ділових поїздок класичного характеру (КДП), тобто точки розросту саме в цьому контексті є достатньо вагомими та перспективними.

Перетворення знання на чинник виробництва вимагає аналізу особливостей його створення, розподілу, накопичення та споживання. Знання є глобальним публічним благом, щодо якого ще не створений глобальний правовий, організаційно-інституційний та

економічний порядок. Безсумнівно, на думку автора, є положення щодо можливості реального втілення концепції сталого розвитку виключно в умовах глобальної економіки, що формується [1].

Новітні технології, що розробляються та скоро стануть основою нового технологічного укладу, володіють ознакою глобальності як щодо створення, так і щодо моделей їх споживання [12].

Здійснене дослідження дозволило визначити основні проблеми, які стримують розвиток функціонування міжнародної ділової туристичної індустрії України:

- складний стан завданий агресором та невідповідність інфраструктури сучасним вимогам туристичного ринку;
- недостатній рівень кадрового забезпечення;
- невідповідність якості туристичних послуг міжнародним стандартам;
- відсутність скоординованої та чіткої системи управління;
- відсталість у впровадженні новітніх технологій.

Висновки.

Таким чином, реалізація міжнародного ділового бізнесу в концепті сталого розвитку в повоєнний період дасть змогу:

- 1) опанувати новітні організаційно-економічні цінності сталого розвитку та адаптуватися до них;
- 2) здійснити впровадження концепції сталого розвитку в індустрію міжнародного ділового туризму на основі визначення особливостей його створення, розподілу, накопичення та споживання результатів;
- 3) сформулювати нову модель реалізації та споживання з урахуванням чинників соціально-етнічного характеру.

Перспективність розросту міжнародного ділового туризму в Україні особливо актуальна, оскільки саме завдяки туристичній індустрії країна може значно поліпшити соціально-економічну ситуацію. Міжнародний діловий туризм в Україні може й повинен стати сферою реалізації нових ринкових механізмів, джерелом поповнення бюджетів, засобом як, загальнодоступного й повноцінного відпочинку й оздоровлення, так і ознайомленням з історико-культурною спадщиною нашого народу й держави. Необхідним також постає питання формування сучасної системи інформаційного забезпечення туристичного бізнесу.

Сучасний міжнародний діловий туризм – це сфера економіки й життєдіяльності суспільства, яка певним чином інтегрує практично всі галузі. Розуміння цього повинно стати головним фактором формування нового державного підходу до індустрії туризму, як локомотиву економіки держави і цілому, пріоритетний розвиток якої позитивно впливає на економічний і соціальний стан країни в цілому та сприяє зміцненню нового позитивного іміджу України на світовій арені.

Для перетворення нашої держави ринку Україну на туристичну країну світового рівня, необхідно забезпечити вирішення всіх поставлених проблем та реалізувати стратегічну координацію діяльності різних сфер економіки, від яких залежить якісне надання туристичних послуг.

Список літератури

- Трофимова В. В. Концепція сталого розвитку як основа постіндустріальних моделей розвитку *Загальні питання економіки: Інвестиції: практика та досвід* [Електронний ресурс]. № 8 / 2010. Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/8_2010/10.pdf
- Денисенко, М. П., Ольшанська, О. В., & Григорчук, Д. В.. Розвиток міжнародного туризму в контексті прогнозів всесвітньої туристичної організації. *Вчені записки Університету «КРОК»*, (4 (56)). 2019. С. 41–47. Режим доступу: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-56-41-47>
- Прокопишин-Рашкевич Л. М., Назаренко А. В. Діловий туризм як перспективний напрям туристичної діяльності в Україні *Journal of Lviv Polytechnic National University Series of Economics and Management Issues* [Електронний ресурс] Vol. 5, No. 1, 2021. Режим доступу: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/may/23593/210488verstka-88-97.pdf>
- Дзюбленко, І. М. Зародження та розвиток ділового туризму у світі: історична ретроспектива. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 6: Історичні науки: зб. наук. праць*. М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. Вип. 12. 2014. С. 216. Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/11542/1/Dzyublenko.pdf>
- Малиновська О. Ю., Третяков О. В. (2012). Розвиток ділового туризму у світі. *Географія і туризм*, Вип. 18, С. 62–68. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2012_18_12
- Зробити туризм більш стійким*. Посібник для політиків, ЮНЕП і ООН з питань туризму, 2005 р., стор.11-12
- UNWTO Tourism highlights 2019. Режим доступу: <https://www.unwto.org/sustainable-development>
- Усатова Л.О. Розвиток ділового туризму в Україні Матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф."Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір"(м. Запоріжжя, 14 травня 2020 р.). Запоріжжя: Видавництво Хортицької національної академії, 2020. 694 с. С.668-669.
- Кожухівська Р.Б. Туризм в Україні: стан, фактори та перспектива розвитку. *Інноваційна економіка*. 2012. № 29.3. С. 43–49
- UNWTO World Tourism Barometr. 2017. Режим доступу : <https://www.ttr.tirol/sites/default/files/2018-02/UNWTO%20Barometer%20Vol.%2016%20%28Januar%202018%29.pdf>.
- UNWTO Tourism highlights 2022. Режим доступу: <https://www.unwto.org/tourism-statistics/key-tourism-statistics>
- Філіпенко А.С. Глобальні форми економічного розвитку історія і сучасність. К.: Знання. 2007. 670 с
- Denysenko, M. P., Ol'shans'ka, O. V., & Hryhorchuk, D. V.. Rozvytok mizhnarodnoho turyzmu v konteksti prohoziv vsesvitni'oyi turystychnoyi orhanizatsiyi [The development of international tourism in the context of forecasts of the World Tourism Organization]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»* [Scientific notes of "KROC" University], (4 (56)). 2019. pp. 41–47. Rezhym dostupu: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-56-41-47>
- Prokopys'hyn-Rashkevych L. M., Nazarenko A. V. Dilovyy turyzm yak perspektyvnyy napryam turystychnoyi diyal'nosti v Ukraini [Business tourism as a promising direction of tourist activity in Ukraine] *Journal of Lviv Polytechnic National University Series of Economics and Management Issues* [Elektronnyy resurs] Vol. 5, No. 1, 2021. Rezhym dostupu: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/may/23593/210488verstka-88-97.pdf>
- Dzyublenko, I. M. Zarodzhennya ta rozvytok dilovoho turyzmu u sviti: istorychna retrospektyva [The origin and development of business tourism in the world: a historical retrospective]. *Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 6: Istorychni nauky: zb. nauk. prats'* [Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov. Series 6: Historical sciences: coll. of science works]. M-vo osvity i nauky Ukrainy, Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. Kiev: Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova. issue 12. 2014. p. 216. Rezhym dostupu: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/11542/1/Dzyublenko.pdf>
- Malynov'ska O. Yu., Tretyakov O. V. (2012). Rozvytok dilovoho turyzmu u sviti [Development of business tourism in the world.]. *Heohrafiya i turyzm* [Geography and tourism], issue 18, pp. 62–68. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2012_18_12.
- Zrobyty turyzm bil'sh stiykym [Make tourism more sustainable]. Posibnyk dlya politykiv , YuNEP i OON z pytan' turyzmu, 2005 r., stor.11-12
- UNWTO Tourism highlights 2019. Rezhym dostupu: <https://www.unwto.org/sustainable-development>
- Usatova L.O. Rozvytok dilovoho turyzmu v Ukraini [Development of business tourism in Ukraine] *Materialy I Mizhnar. nauk.-prakt. konf. "Osvitni i kul'turno-mystets'ki praktyky v kontekst iintehratsiyi Ukrainy u mizhnarodnyy naukovo-innovatsiyyny prostir"* [Materials and International science and practice conference "Educational and cultural and artistic practices in the context of the integration of Ukraine into the international scientific and innovative space"] (m. Zaporizhzhya, 14 travnya 2020 r.). Zaporizhzhya: Vydavnytstvo Khortyts'koyi natsional'noyi akademiyi, 2020. 694 p. pp.668-669.
- Kozhukhiv'ska R.B. Turyzm v Ukraini: stan, faktory ta perspektyva rozvytku [Tourism in Ukraine: state, factors and prospects for development]. *Innovatsiyina ekonomika* [Innovative economy]. 2012. no 29.3. pp. 43–49
- UNWTO World Tourism Barometr. 2017. Rezhym dostupu : <https://www.ttr.tirol/sites/default/files/2018-02/UNWTO%20Barometer%20Vol.%2016%20%28Januar%202018%29.pdf>.
- UNWTO Tourism highlights 2022. Rezhym dostupu: <https://www.unwto.org/tourism-statistics/key-tourism-statistics>
- Filipenko A.S. *Hlobal'ni formy ekonomichnoho rozvytku istoriya i suchasnist'* [Global forms of economic development, history and modernity]'. Kiev: Znannya. 2007. 670 p

References (transliterated)

- Trofymova V. V. Kontseptsiya staloho rozvytku yak osnova postindustrial'nykh modeley rozvytku [The concept of sustainable development as the basis of post-industrial development models] *Zahal'ni pytannya ekonomiky: Investytsiyi: praktyka ta dosvid* [General issues of economics: Investments: practice and experience] [Elektronnyy resurs]. no 8 / 2010. Rezhym dostupu: http://www.investplan.com.ua/pdf/8_2010/10.pdf

Надійшла (received) 09.10.2023

Відомості про авторів / About the Authors

Стригуль Лариса Станіславівна (Strygul Larysa) – кандидат економічних наук, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри бізнес-аналітики, обліку і готельно-ресторанної справи; м. Харків, Україна; ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2343-4234>, e mail: larysa.strygul@kphi.edu.ua

Якименко-Терещенко Наталія Василівна (Yakymenko-Tereshchenko Nataliia) – доктор економічних наук, професор, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», завідувач кафедри туризму і готельно-ресторанного бізнесу; м. Харків, Україна; ORCID: 0000-0003-2927-7989; e-mail: Nataliia.Iakymenko-Tereshchenko@kphi.edu.ua

Болюх Ірина Олегівна (Boliukh Irina) – магістр, 241 Готельно-ресторанна справа Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; м. Харків, Україна; e-mail: iryna.boliukh@emmb.kphi.edu.ua